

*ppr. Maj Julian
(50946)*

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP

**WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ**

JAWNE

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~

Egz. nr 1

NATARCIE DYWIZJI

(Wykład)

BIBLIOTEKA NAUCZNA ASG WP
Dział Zadań Specjalnych

Nr ewid. _____

44362

P L A N   W Y K Ł A D U

WSTĘP

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NATARCIA DYWIZJI

1. Istota, cel i formy natarcia.
2. Sposoby przechodzenia do natarcia.
3. Miejsce, rola i zadania dywizji w natarciu.
4. Ugrupowanie bojowe.

II. ORGANIZACJA NATARCIA DYWIZJI

1. Ogólne zasady i treść organizacji natarcia.
2. Powzięcie decyzji.
3. Postawienie zadań i organizacja współdziałania.

III. PROWADZENIE NATARCIA PRZEZ DYWIZJĘ

1. ^{Podejście} i rozwinięcie wojsk do natarcia.
2. Atak i przełamanie obrony nieprzyjaciela.
3. Odpieranie kontrataków.
4. Wprowadzenie do walki drugiego rzutu dywizji.
5. Pościg.

ZAKOŃCZENIE

WSTĘP

Natarcie jest podstawowym rodzajem działań bojowych. Tylko ono umożliwia ostateczne zwycięstwo nad przeciwnikiem. Inne rodzaje działań mają charakter przejściowy i służą stworzeniu warunków do natarcia. Fakt ten wyznacza specyficzną rolę natarcia na współczesnym polu walki.

Stale doskonalenie techniki bojowej podnosi znaczenie natarcia. Wzrost manewrowych i ogniowych możliwości wojsk powoduje systematyczne odchodzenie od stabilnych form w działaniu.

Rozstrzygające znaczenie natarcia umożliwionego potęgą ognia i sprawnością manewru w tej sytuacji ciągle rośnie. Procesowi temu towarzyszy jednocześnie pogłębienie współzależności natarcia i obrony. Współcześnie, niezależnie od szczebla dowodzenia, w każdym działaniu wojsk - zaczepne i obronne formy walki ciągle się przeplatają i wzajemnie uzupełniają. W natarciu mogą wystąpić elementy obrony, a w obronie - zwroty zaczepne. Fakt ten komplikuje organizację i prowadzenie natarcia, powodując także - przy zmieniającym się wyposażeniu - szybką dezaktualizację ustalonych zasad i norm. Wymaga to systematycznej korekty teoretycznych materiałów używanych w studiowaniu taktyki i sztuki operacyjnej. Przedstawiony wykład jest jednym z przedsięwzięć w ramach tego procesu.

Problematyce natarcia jako podstawowego rodzaju działań bojowych poświęca się w czasie studiów w ASG WP szczególną uwagę. Obowiązujący plan tematyczny przeznaczona około 2/3 czasu wydzielonego na przedmiot taktyki ogólnej dla drugiego roku studiów na ten cel. Ilustruje to rangę natarcia na tle innych rodzajów działań, a także złożoność tej problematyki. Poglądy na prowadzenie działań zaczepnych ulegają stałej ewolucji. Niektóre z nich trudno jest sprawdzić w praktyce. To są szczególnie kontrowersyjne. Do takich

problemów należy użycie lądowo-powietrznych zespołów uderzeniowych, prowadzenie działań rajdowych, autonomiczne działania oddziałów i ZT na samodzielnych kierunkach. W wykładzie są one potraktowane marginalnie, każdy z nich stanowi bowiem obszernie zagadnienie, wymagające samodzielnego studiowania. Celem wykładu jest ogólne wprowadzenie słuchaczy w problematykę natarcia dywizji oraz ukierunkowanie samodzielnego studiowania materiału, a także uaktualnienie dostępnych źródeł poprzez wskazanie najnowszych zmian i obowiązujących ustaleń. Problematyka natarcia dywizji jest obszerna i znacznie bardziej skomplikowana, jak na szczeblu pułku, co było przedmiotem studiów na I kursie. Stąd konieczność jej samodzielnego studiowania.

I. Ogólna charakterystyka natarcia dywizji

1. Istota, cel i formy natarcia

Istota natarcia polega na połączeniu ognia i ruchu w zdecydowanych i ciągłych uderzeniach wojsk pancernych i zmechanizowanych na dużą głębokość we współdziałaniu z innymi rodzajami wojsk.

Celem natarcia jest rozbicie wojsk nieprzyjaciela i opanowanie bronionego przez niego terenu. W zależności od sytuacji i otrzymanych zadań natarcie może być prowadzone na broniącego się, nacierającego lub wycofującego się nieprzyjaciela.

Natarcie dywizji na broniącego się nieprzyjaciela zwykle rozpoczyna się od przełamania.

Przełamanie występuje przy braku możliwości obejścia bronionego rejonu i rozbicia nieprzyjaciela uderzeniem na jego skrzydła i tyły. Polega na dokonaniu wyłomu przez zniszczenie jego sił i środków uderzeniami jądrowymi, ogniem artylerii, lotnictwa oraz zdecydowanym uderzeniem wojsk pancernych i zmechanizowanych.

Wymaga to odpowiedniego zmasowania sił w celu zapewnienia zdecydowanej przewagi. Aktualne możliwości bojowe dywizji przy stosowanych przez przeciwnika normach, pozwalają na przełamanie jego obrony na odcinku o szerokości do 4 km. W warunkach użycia broni jądrowej dywizja może przełamywać obronę nieprzyjaciela na szerszym froncie. Jest to również możliwe podczas natarcia w warunkach szczególnych, na przykład wówczas, gdy teren narzuca konieczność jednoczesnego działania w różnych miejscach. Szersze odcinki przełamania stosuje się także podczas przekraczania kolejnych pozycji w głębi obrony nieprzyjaciela.

Przełamanie jest stosunkowo młodą formą natarcia. Jego genezy należy poszukiwać na polach bitew I Wojny Światowej, gdzie ciągłe i głębokie linie obrony, pozbawione większych luk i otwartych skrzydeł zmuszały do skoncentrowanych frontalnych uderzeń. Działanie to było jednak wówczas mało skuteczne. Powodem tego był brak odpowiedniego wsparcia wysiłków piechoty przez wojska pancerne i lotnictwo - niezbyt jeszcze liczne i niedoskonałe technicznie. Dopiero w czasie II Wojny Światowej przełamanie obrony nieprzyjaciela stało się powszechnym fragmentem działań decydującym o możliwości wykonania zadania. W latach wojny przeszło ono istotną ewolucję. W jej początkowym okresie wojska najczęściej nacierały w całym wyznaczonym pasie co prowadziło do rozproszenia wysiłków i niewielkiego nasycenia sił i środków na decydujących kierunkach. Stopniowo tendencja ta ulega likwidacji, zastępowana przez zasadę masowania wysiłków na wybranych odcinkach przełamania. Dla przykładu: w czasie przeciwnatarcia pod Moskwą gęstość dział na 1 km frontu wynosiła średnio 20-30, podczas gdy w dwa lata później pod Stalingradem - 80-170, a pod Kurskiem już 200-250 dział na 1 km.

odcinka przełamania. /Organizację i wykonanie przełamania w Bitwie pod Kurskiem ilustruje zał.nr 2/.

Natarcie dywizji na wycofującego się nieprzyjaciela najczęściej przyjmuje formę pościgu, a ~~na~~^{pod} nacierającego nieprzyjaciela formę walki spotkaniowej.

Pościg występuje z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela wycofania. Celem pościgu jest rozbicie wycofującego się przeciwnika. Jest on realizowany poprzez uderzenia na odchodzące wojska, wychodzenie na ich skrzydła i drogi odwrotu. Podstawową zasadą w pościgu jest nie dopuszczenie do oderwania się nieprzyjaciela od ścigających wojsk własnych.

Ważnym warunkiem osiągnięcia tego celu jest uchwycenie w porę momentu rozpoczęcia przez nieprzyjaciela wycofania. Dywizja może prowadzić pościg czołowy, równoległy i kombinowany.

Walka spotkaniowa występuje wówczas, gdy obie strony dążą do wykonania zadania w sposób zaczepny, a głębokość ich zadań sięga poza rubież starcia. Na współczesnym polu walki może wyniknąć w każdym z rodzajów działań bojowych. Najczęściej może występować w czasie marszu do frontu oraz podczas prowadzenia natarcia ~~na~~ głębi obrony nieprzyjaciela, zwłaszcza pościgu. Pomyślny wynik walki spotkaniowej zależy głównie od wykrycia w porę faktu zbliżania się przeciwnika. Pozwala to na zdobycie i utrzymanie inicjatywy - podstawowy warunek zwycięstwa w walce spotkaniowej. Do cech charakterystycznych tej formy natarcia należy: szybkie zbliżanie się stron, duża zmienność i niedostateczna jasność sytuacji, rozwijanie działań na szerokim froncie, swoboda manewru, obecność znacznych luk i otwartych skrzydeł.

2. Sposoby przechodzenia do natarcia

Dywizja przechodzi do natarcia na broniącego się nieprzyjaciela po podejściu z głębi lub z bezpośredniej styczności z nim

Natarcie po podejściu z głębi jest zasadniczym sposobem przechodzenia dywizji do natarcia. Może ono zostać poprzedzone zajęciem rejonu wyjściowego położonego zwykle w odległości 20-40 km od linii styczności wojsk, lub też nastąpić bez zajmowania rejonu, bezpośrednio z miejsc dyslokacji i placów ćwiczeń. Natarcie po podejściu z głębi polega na przesunięciu i rozwinięciu wojsk dywizji oraz wykonaniu uderzenia bez zatrzymywania czołowych oddziałów. Do zalet tego sposobu należy możliwość utrzymania w tajemnicy przygotowań do natarcia i zaskoczenia nieprzyjaciela oraz stosunkowo krótki czas przebywania wojsk w zasięgu jego najważniejszych środków rażenia i rozpoznania. Utrzymywanie wojsk w ciągłym ruchu i w sposób rozśrodkowany utrudnia przeciwnikowi skuteczne oddziaływanie ogniowe. Sposób ten stwarza jednak dodatkowe trudności związane z organizacją marszu i rozwijania wojsk, wymaga precyzyjnej synchronizacji działania oraz stwarza groźbę niejednoczesnych uderzeń oddziałów dywizji. Wobec dużej odległości od nieprzyjaciela narzuca on konieczność wcześniejszego wysunięcia i rozwinięcia niektórych oddziałów, szczególnie artylerii i rakiet.

Natarcie z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem - to sposób stosowany wówczas, gdy dywizja uprzednio prowadziła walkę obronną lub gdy natarcie z marszu nie miało powodzenia. Dywizja może ponadto przechodzić do natarcia w ten sposób po uprzednim zluźwaniu wojsk walczących w styczności z nieprzyjacielem. Rozpoczęcie natarcia jest zwykle poprzedzone dokonaniem niezbędnych przegrupowań, szczególnie wówczas, gdy dywizja znajduje się w ugrupo-

waniu obronnym. Sposób ten sprzyja dokładnej znajomości położenia nieprzyjaciela i charakteru terenu. Utrudnia jednak zaskoczenie, a także przygotowanie do natarcia, przebiegające pod ogniem oraz częściową kontrolą przeciwnika.

Dywizja do natarcia z położenia w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem wyznacza się rejon wyjściowy.

3. Miejsce, rola i zadania dywizji z natarcia

Dywizja z zasady naciera w składzie armii, będąc w jej pierwszym rzucie. Może wówczas prowadzić natarcie na jej głównym lub innym kierunku działania. Dywizja pancerna naciera zwykle na kierunku głównego uderzenia armii. Ponadto dywizja może działać jako operacyjna grupa manewrowa /OGM/ oraz stanowić drugi rzut /odwód/ armii.

Dywizja otrzymuje zadanie na dobę walki oraz dodatkowo kierunek natarcia w dniu następnym. Zwykle określa się w nim jakiego nieprzyjaciela rozbić, w jakim pasie działać oraz co opanować w określonym czasie. Niekiedy, zwłaszcza przy braku bezpośrednich sąsiadów, dywizja zamiast pasa może otrzymać tylko kierunek działania. Dywizji stawia się zwykle zadanie dwustopniowe niekiedy trzystopniowe. Ilość stopni zależy od znajomości położenia nieprzyjaciela, siły i struktury obrony, a także warunków terenowych, atmosferycznych i innych. Podział zadania na stopnie sprzyja współdziałaniu wojsk oraz jest elementem porządkującym zespolone wysiłki. Przy zadaniu dwustopniowym, dywizja otrzymuje zadanie bliższe i dalsze, a przy trzystopniowym - bliższe, ~~następne~~ i dalsze. *i dnia*

Treścią zadania dywizji jest rozbięcie określonego zgrupowania nieprzyjaciela i opanowanie wskazanego rejonu. Głębokość zadań zależy od siły przeciwnika i możliwości dywizji. Przeciętna głębokość zadania dalszego dywizji wynosi do 50 km, podczas przełamania rejonów umocnionych i w terenie trudnodostępnym - 30-35 km.

w terenie równinnym, na stromo upa. do 80 km,

Treść jest następująca:

- zadanie bliższe: rozbić broniącego się nieprzyjaciela w pasie natarcia i opanować rubież jego odwodów dywizyjnych;
- zadanie dalsze: rozwinąć natarcie, rozbić podchodzące odwody nieprzyjaciela i opanować rubież wyznaczoną na pierwszą dobę natarcia.

W czasie przełamania zawczasu przygotowanej i rozbudowanej pod względem inżynieryjnym obrony, rejonów umocnionych i forsowania szerokich przeszkód wodnych oraz podczas natarcia w rejonach zurbanizowanych zadaniem bliższym dywizji może być rozbicie w swoim pasie pierwszego rzutu broniącej się dywizji nieprzyjaciela i opanowanie rubieży brygadowych odwodów zadaniem dalszym - rozbicie odwodów dywizyjnych i opanowanie ich rubieży, zadaniem dnia - rozwinięcie natarcia i opanowanie rubieży wyznaczonej na pierwszą dobę natarcia.

Dywizji znajdującej się w drugim rzucie armii określa się zadanie bliższe i kierunek dalszego natarcia.

Szerokość pasa natarcia zależy od wielu czynników, wśród których na czoło wysuwają się: siła nieprzyjaciela, głębokość zadania i warunki terenowe. Obecnie przyjmuje się, że szerokość pasa natarcia dywizji może wynosić 10 - 20 km /szerokość odcinka przełamania do 4 km/.

Istotny wpływ na głębokość zadań i szerokość pasa natarcia wywiera otrzymane wzmocnienie i wsparcie. Dywizja nacierająca na kierunku głównego uderzenia armii może otrzymać na dobę walki:

- 8 - 12 ładunków jądrowych różnej mocy i do 16 artyleryjskich pocisków z ładunkami jądrowymi /2KT/;
- 1 - 2 brygady artylerii /5 - 10 dywizjonów/, a DPanc dwie brygady i więcej;
- do pappanc;

- do pułku przeciwlotniczego;
- do batalionu desantowo-przeprawowego;
- do batalionu saperów;
- kompanię zakłóceń UKF łączności radiowej i radioliniowej.

Ponadto dywizję mogą wspierać 1 - 2 pułki LMSz i eskadra śmigłowców szturmowych.

4. Ugrupowanie bojowe.

Ugrupowanie bojowe to urzutowanie oddziałów i pododdziałów do prowadzenia walki. Musi ono odpowiadać zamiarowi przyszłej walki oraz zapewnić: szybkie wykorzystanie skutków ognia, potęgowanie uderzeń, łatwość manewru, optymalne wykorzystanie rodzajów wojsk, odporność na uderzenia jądrowe i ogniowe nieprzyjaciela, dogodne warunki współdziałania, dowodzenia i zaopatrywania, tajemnicę działania.

Ugrupowanie bojowe dywizji składa się z następujących elementów:

- pierwszy rzut: 2 - 3 pułki, przy czym pułk czołgów w DZ naciera zwykle na kierunku głównego uderzenia, a pułk zmechanizowany w DPanc na innym kierunku;
- drugi rzut: 1 - 2 pułki, przeznaczony głównie do potęgowania uderzenia pierwszego rzutu i wykorzystywany na kierunku głównego uderzenia;
- odwód ogólnowojskowy: zwykle część jednego z pułków, przeznaczony do wykonywania zadań wynikających doraźnie w czasie walki, a także do wykonywania niektórych zadań przewidzianych dla II rzutu;
- oddział rakiet i pododdziały artylerii ~~składowe~~ przystosowanej do strzelania amunicją jądrową stosujące ładunki jądrowe;
- oddziały i pododdziały artylerii /etatowe i przydzielone/;

- oddział rakiet przeciwlotniczych;
- pododdział śmigłowców;
- odwód przeciwpancerny;
- oddział zaporowy;
- tyły dywizji.

W zależności od sytuacji w skład ugrupowania bojowego dywizji mogą wchodzić ponadto: oddział wydzielony; oddział specjalny /do niszczenia środków napadu jądrowego, w sile wzmocnionego bp/; oddział obejścia; oddział rajdowy; taktyczny desant powietrzny. Dla zabezpieczenia działań dywizji tworzy się: oddział zabezpieczenia ruchu; oddział torujący; oddział likwidacji skutków użycia BMR.

Wprowadzanie na uzbrojenie wojsk nowych środków walki powoduje powolny lecz systematyczny przyrost elementów ugrupowania dywizji. Ten trend jest ilustrowany przez powstanie w ostatnim okresie takich elementów ugrupowania jak oddział specjalny, pododdział śmigłowców, a na szczeblu armii - OGM. Należy się liczyć z zachowaniem również tej tendencji w przyszłości. Przyrost ilości elementów ugrupowania dywizji ilustruje przykonywująco porównanie współczesnego związku taktycznego z dywizją piechoty z okresu II Wojny Światowej, w której skład, poza pierwszym i drugim rzutem wchodziła najczęściej tylko artyleria, artyleria przeciwpancerna i przeciwlotnicza.

II. Przygotowanie natarcia.

1. Ogólne zasady i treść przygotowania natarcia.

Przygotowanie dywizji do natarcia obejmuje: powzięcie decyzji, postawienie zadań bojowych pododdziałom i oddziałom, planowanie natarcia, organizacja współdziałania, ogniowego i jądrowego porażenia, wszechstronnego zabezpieczenia natarcia i dowodzenia; przy-

gotowanie wojsk dywizji do wykonania zadania bojowego; przygotowanie rejonu wyjściowego do natarcia; organizowanie i prowadzenie pracy politycznej; kontrolowanie gotowości oddziałów /pododdziałów/ do wykonania zadania i inne przedsięwzięcia. Ich wykonawcami są dowódcy, sztaby i wojska wszystkich szczebli. Proces przygotowania natarcia staje się coraz bardziej skomplikowany. Wynika to z dwóch podstawowych czynników:

- przyrostu ilości oraz możliwości bojowych uczestników walki wyposażonych w coraz doskonalszy technicznie sprzęt;
- skracanie czasu na organizację działań.

Skomplikowane warunki i duży zakres zadań powoduje, że bardzo ważną rolę spełnia poszukiwanie rozwiązań organizacyjnych pozwalających na ich wykonanie w jak najkrótszym czasie. Szczególną rolę spełnia dążność do zapewnienia równoległości w pracy różnych szczebli dowodzenia. Wywiera ona istotny wpływ na sposób przygotowania natarcia.

Do najważniejszych przedsięwzięć organizacyjnych przygotowania natarcia należy zaliczyć:

- powzięcie decyzji;
- postawienie zadań bojowych;
- planowanie natarcia;
- organizację współdziałania, ogniowego i jądrowego porażenia;
- organizację wszechstronnego zabezpieczenia natarcia;
- organizację dowodzenia.

2. Powzięcie decyzji.

Powzięcie decyzji polega na wyborze jednego z możliwych wariantów działania wojsk. Podstawą do powzięcia decyzji stanowi otrzymane zadanie i sytuacja bojowa. Dowódca podejmuje decyzję osobiście, uwzględniając sumę wniosków przedstawionych przez oficerów sztabu. We współczesnych warunkach decyzję podejmuje się naj-

częściej na podstawie mapy i - w miarę możliwości - udokładnia w terenie.

Na proces wypracowania decyzji składa się: analiza zadania, ocena sytuacji i rekonesans - jeśli istnieje możliwość wyjazdu w teren. Ponadto, w celu usprawnienia przebiegu wypracowywania decyzji i jednoczesnego przygotowywania wojsk do działań, wykonuje się szereg czynności uzupełniających. Można do nich zaliczyć: kalkulację czasu, przekazanie zarządzeń wstępnych dla wojsk, wytyczne do przygotowania danych do decyzji, wytyczne do organizacji rekonesansu i rozpoznania.

Analiza zadania służy pełnemu zrozumieniu otrzymanego zadania, zamiaru przełożonego i jego intencji. Szczególne znaczenie ma w niej wyraźnie określenie roli i miejsca dywizji w ugrupowaniu armii. Analizie podlegają także parametry przestrzenne zadania, takie jak jego głębokość, szerokość pasa natarcia, nakazany odcinek przełamania i inne. Na podstawie analizy zadania dowódca dywizji formułuje zamiar działań, który otwiera możliwość dalszej pracy sztabu w ramach organizacji walki.

Ocena sytuacji jest podstawowym etapem pracy nad powzięciem decyzji. Jej celem jest pełne i obiektywne poznanie warunków przyszłej walki, wyjaśnienie ich wpływu na możliwość wykonania zadania oraz określenie optymalnych sposobów wykorzystania sił i środków dla osiągnięcia celu działania. Oceniając sytuację dowódca dywizji rozpatruje położenie i możliwości nieprzyjaciela i wojsk własnych, zadania sąsiadów, warunki terenowe, sytuację skażeń, porę roku i doby, warunki meteorologiczne oraz inne czynniki posiadające wpływ na możliwość i sposób wykonania zadania. Na podstawie oceny sytuacji dowódca precyzuje decyzję.

Rekonesans prowadzi się w celu konfrontacji sprecyzowanej uprzednio na podstawie mapy decyzji z terenem. Niekiedy dowódca

może rozpocząć rekonesans jeszcze przed sprecyzowaniem decyzji, wówczas zawiera on także elementy oceny sytuacji. W wyniku rekonesansu dowódca dywizji może dokonać zmiany decyzji lub jej niektórych fragmentów, albo też utwierdzić się w jej słuszności. W tym ostatnim wypadku decyzja podlega w czasie rekonesansu udokładnieniu.

3. Postawienie zadań i organizacja współdziałania

Powziętą decyzję dowódca dywizji przekazuje podwładnym, w części ich dotyczącej, poprzez postawienie zadań bojowych. Przy możliwości wyjazdu w teren zależnie od sytuacji zadania mogą być przekazane przed rekonesansem lub bezpośrednio po nim - w terenie. W pierwszym przypadku dowódca dodatkowo precyzuje ich treść po przeprowadzeniu rekonesansu. Zadania bojowe stanowią podstawę do wypracowania decyzji na niższych szczeblach dowodzenia. W miarę możliwości dowódca stawia zadania bojowe osobiście.

Kolejnym etapem pracy dowódcy dywizji jest organizacja współdziałania. Termin "organizacja" ma tu charakter umowny, bo w jej zakres wchodzi szeroki wachlarz przedsięwzięć realizowanych zarówno przez dowódcę jak i przez sztab. W użytych tu, potocznym rozumieniu, organizacja współdziałania polega na wskazaniu podległym dowódcom sposobu wspólnych działań oraz ich uzgodnieniu. Współdziałanie w natarciu dywizji organizuje się według zadań, rubieży /obiektów/ i czasu, na całą głębokość zadania. Najdokładniej ustala się współdziałanie na głębokość zadania bliższego. Zazwyczaj współdziałanie organizuje się na korzyść tych oddziałów, które spełniają zasadniczą rolę w walce. W natarciu dywizji są to pułki zmechanizowane i czołgów.

Współdziałanie dowódca organizuje zazwyczaj bezpośrednio po postawieniu zadań bojowych. Może to robić zarówno w terenie /po rekonesansie/ jak i poza nim. W sprzyjających warunkach, dysponując

odpowiednią ilością czasu, dowódca dywizji może omówić z podwładnymi w terenie współdziałanie na całą głębokość zadania. Przy braku czasu powinien wykorzystać pobyt w terenie przynajmniej do ^{omówienia} współdziałania w granicach widoczności. Wówczas musi kontynuować organizację współdziałania po powrocie z rekonesansu. W wypadku braku możliwości wyjazdu w teren i konieczności podejmowania decyzji z mapy, dowódca dywizji może wykorzystać do organizacji współdziałania makietę terenu wykonaną na stole plastycznym, zdjęcia lotnicze, fotoszkiecy, szkice, mapy o niewielkiej skali itp. Zawsze należy dążyć do stworzenia możliwie dokładnego tła do wskazania sposobu wspólnych działań. Dowódca może uzupełnić wydane przez siebie wytyczne do współdziałania sprawdzeniem ich zrozumienia przez podwładnych oraz "przegraniem" metodą gry wojennej. Sprzyja to zrozumieniu i utrwaleniu ich treści. Wytyczne dowódcy dywizji do współdziałania są podstawą do organizacji współdziałania w oddziałach.

III. Prowadzenie natarcia przez dywizję.

1. Podejście i rozwinięcie wojsk do natarcia.

Celem podejścia i rozwijania jest zorganizowane przesunięcie wojsk na rubieżach przejścia do ataku oraz przyjęcie odpowiedniego ugrupowania bojowego. Jest to fragment działania występujący podczas natarcia po podejściu sił z głębi. Jakkolwiek działanie to ma charakter wstępny i w istocie poprzedza natarcie, ze względu na swoje znaczenie dla ogólnych możliwości wykonania zadania oraz specyfikę nie powinno być traktowane rozdzielnie. We współczesnych warunkach podejście na rubież przejścia do ataku i rozwijanie wojsk jest swoistym "przedzieraniem" się oddziałów i pododdziałów w kierunku nieprzyjaciela, przebiegającym w warunkach jego intensywnego przeciwdziałania ogniowego.

Podejście i rozwijanie wojsk najczęściej osłaniają wojska znaj-

dujące się w styczności z nieprzyjacielem. Przy ich braku lub niewielkich możliwościach, dywizja musi sama stworzyć sobie warunki do podejścia i rozwinięcia. Wymaga to wcześniejszego użycia części sił do wykonania tego zadania. W celu uporządkowanego, zgranego w czasie podejścia wojsk na rubież przejścia do ataku wyznacza się odpowiednie drogi marszu i rubieże, które wojska osiągają w odpowiednim ugrupowaniu. Sprzyja to wykonaniu jednoczesnego uderzenia oddziałów, będącego ważnym warunkiem skuteczności działania. Niejednoczesne natarcie należy traktować jako działanie wymuszone, dopuszczalne jedynie w wypadku obezwładnienia części sił pierwszego rzutu dywizji.

Przesunięcie wojsk z zajmowanych rejonów odbywa się jednocześnie. W pierwszej kolejności wykonuje marsz w celu zajęcia wyznaczonych stanowisk dywizjon raket taktycznych i artylerii. Czas przesunięcia powinien zapewnić im możliwość osłony podejścia sił głównych dywizji. Gotowość działania powinny one osiągnąć najpóźniej do czasu podejścia czołowych oddziałów dywizji w zasięg ognia przeciwnika.

Przesunięcie oddziałów pierwszego rzutu dywizji zabezpieczają oddziały zabezpieczenia ruchu oraz niezbędne elementy ubezpieczenia. Sprzyja to uzyskaniu odpowiedniego tempa marszu i skrócenia w ten sposób czasu przebywania w zasięgu środków ogniowych przeciwnika. Dywizja przesuwa się na rubież przejścia do ataku najczęściej po dwóch drogach marszu. Wyznacza się na nich kolejno: linię wyjściową oraz rubieże rozwinięcia w kolumny: batalionowe /12 - 15 km/, kompanijne /4 - 6 km/ i plutonowe / 2 - 3 km/. Wojska osiągają poszczególne rubieże w wyznaczonym czasie.

2. Atak i przełamanie obrony nieprzyjaciela.

Obecnie przełamanie to najważniejszy fragment natarcia, decydujący o możliwości wykonania zadania i skuteczności dalszego dzia-

łania. Przejście wojsk do ataku z zasady jest poprzedzone ogniowym przygotowaniem wykonanym w czasie ich podchodzenia i rozwinięcia. Z chwilą osiągnięcia rubieży przejścia do ataku przez czołowe pododdziały oddziałów pierwszego rzutu, atakują one - w zasadzie nie zatrzymując się - czołowe punkty oporu nieprzyjaciela. W tym czasie artyleria przechodzi do ogniowego wsparcia ataku. W skład zgrupowania przełamującego obronę wchodzi zwykle: w dywizji zmechanizowanej - dwa pz, w dywizji pancerniej - pułk zmechanizowany i pułk czołgów. Użycie na większą skalę w początkowym okresie natarcia czołgów jest niecelowe, gdyż grozi znacznymi stratami w walce z silną, dobrze zorganizowaną obroną przeciwpancerną.

Istnieją dwa podstawowe sposoby ataku:

1/ Atak w jednolitym pancernym ugrupowaniu bojowym
/bez spieszania pododdz.zmech./

Stosuje się go wówczas, gdy:

- obrona npla jest skutecznie porażona bronią jądrową lub środkami rażenia zwykłymi;
- większość jego środków ppanc jest zniszczona;
- obrona npla jest niedostatecznie rozbudowana pod względem inż.

Podczas wykonywania ataku tym sposobem czołgi atakują w ślad za wybuchami pocisków własnej artylerii /za pierwszą rubieżą wału ogniowego/ lub pod osłoną ruchomej strefy ognia prowadzonej ogniem rozpryskowym, a oddziały zmechanizowane na BWB w linii bojowej w odległości 100 - 200 m prowadzą ogień ze wszystkich środków walki.

2/ Atak w kombinowanym ugrupowaniu bojowym /ze spieszeniem/
pododdziałów zmechanizowanych.

Stosuje się go:

- podczas przełamywania zawczasu przygotowanej obrony i rozbudowanej pod względem inżynieryjnym;

- posiadając niedostateczne ilości środków porażenia ogniowego;
- w terenie pagórkowatym i trudnodostępnym dla czołgów i BWP.

Podczas ataku z zastosowaniem tego sposobu stan osobowy pododdziałów zmechanizowanych atakuje npla w ugrupowaniu pieszym w tyłarierze za linią bojową czołgów, w odległości zapewniającej bezpieczeństwo od wybuchów własnej artylerii. BWP atakują za swoimi pododdziałami ^{or}niekiedy w ich ugrupowaniu /tyłarierze/.

Podstawowym sposobem jest atak w jednolitym pancernym ugrupowaniu bojowym.

Po przekroczeniu rubieży czołowych punktów oporu oddziały pierwszego rzutu kontynuują natarcie walcząc w głębi obrony nieprzyjaciela i poszerzając stopniowo wyłom w jego ugrupowaniu. W tej fazie przełamania wzrasta rola manewru, co wyraża się dążeniem do wykonywania uderzeń w luki i na skrzydła broniących pozycji, potęgowaniem uderzeń poprzez wprowadzenie do walki kolejnych sił oraz wzrostem tempa działania.

3. Odpieranie kontrataków.

W trakcie natarcia dywizja może być zmuszona odpierać kontratak nieprzyjaciela. Będzie to kontratak wykonany odwodem dywizji lub korpusu przeciwnika. Kontrataki wykonywane na niższych szczeblach dowodzenia są w zasadzie problemem oddziału. Kontratakując odwody nieprzyjaciela razi się uderzeniami oddziału rakiet, lotnictwa, ogniem artylerii i minami narzutowymi oraz rozbija w boju spotkaniowym lub ogniem z miejsca. Wybór sposobu odparcia kontrataku zależy przede wszystkim od siły uderzenia oraz możliwości wydzielenia odpowiednich sił do jego odparcia w kontekście ogólnej koncepcji wykonania zadania. Bardziej skuteczne, bo radykalnie rozwiązujące problem i umożliwiające rozbicie nieprzyjaciela jest odpieranie kontrataku w ^{walce} spotkaniowym. Realizacja tego wariantu wymaga jednak nakładu sił zapewniającego

przynajmniej stosunek 1 : 1, przy uwzględnieniu współczynników wynikających z różnic jakościowych sprzętu. Spełnienie tego warunku może grozić zahamowaniem tempa, a niekiedy nawet czasowym ^{zatrzymaniem} natarcia dywizji, co w świetle oczekującego ją podstawowego zadania jest prawie zawsze niekorzystne. Dlatego najczęściej stosuje się wariant odparcia kontrataku ogniem z miejsca przy użyciu ograniczonej ilości sił. Spełniają one wówczas jednocześnie rolę osłony jednego z zagrożonych skrzydeł, umożliwiającą natarcie na kierunku głównego uderzenia. W takiej sytuacji problem odparcia kontrataku często łączy się z problemem wprowadzenia do walki drugiego rzutu dywizji. Podejmując taką decyzję dowódca dywizji kierujący walką musi mieć jednak pewność skuteczności oporu wojsk odpierających kontratak. W przeciwnym razie celowym jest zwlekanie ze spotęgowaniem uderzenia poprzez użycie drugiego rzutu do czasu wyjaśnienia się sytuacji na kierunku działania kontratakującego nieprzyjaciela.

Dla odparcia kontrataku ogniem z miejsca wydzielone siły zatrzymują się na dogodnych rubieżach organizując pośpiesznie obronę. Głębokość rubieży /pozycji/ wynosi do 2 km, odległość pomiędzy nimi - 2 - 3 km. Pierwszą rubież zajmują bataliony piechoty lub kompanie czołgów pułków pierwszego rzutu dywizji. Na tę rubież kieruje się także odwody specjalne pułków. Na drugiej rubieży broni się drugi rzutu /odwód/ pułku, a także odwód przeciwpancerny i oddział zaporowy dywizji. Pomędzy w/w rubieżami rozwija się artyleria, która może być także użyta do prowadzenia ognia na wprost. Kolejne rubieże obrony mogą być obsadzone przez pododdziały pułku drugiego rzutu dywizji. Głębokość obrony na kierunku przewidywanego uderzenia kontratakującego przeciwnika zależy głównie od jego siły i warunków terenowych. W każdym wypadku musi ona zapewnić ostate-

czne odparcie kontrataku. Dążenie do odparcia uderzenia w oparciu o płytkie ugrupowanie na jednej rubieży obronnej jest niedopuszczalne.

Przy odpieraniu kontrataków ogniem z miejsca stosuje się często jednocześnie elementy działania zaczepnego. Do nich należy manewr części sił w celu uderzenia w skrzydło lub tyły powstrzymanego od czoła przeciwnika.

4. Wprowadzenie do walki drugiego rzutu.

W wyniku walki o przełamanie obrony nieprzyjaciela oddziały pierwszego rzutu dywizji mogą ponieść straty grożące spadkiem tempa natarcia i efektywności działania. Podobny skutek może spowodować wykonanie kontrataku przez nieprzyjaciela bądź też narastanie oporu na kolejnych, dogodnych rubieżach obronnych. W takiej sytuacji warunkiem terminowego wykonania zadania bojowego jest spotęgowanie uderzenia poprzez wprowadzenie do walki drugiego rzutu dywizji.

Niezwykle ważną sprawą jest wybór czasu wprowadzenia drugiego rzutu. Przedwczesne wprowadzenie do walki jest szkodliwe; grozi komplikacjami w wypadku zaistnienia nieprzewidzianych sytuacji w warunkach braku odwodów. Z drugiej strony - przeciąganie decyzji może także prowadzić do niepożądanych skutków wyrażających się spadkiem tempa działania i wzrostem groźby obezwładnienia przez nieprzyjaciela wojsk wyczekujących na rozkaz rozpoczęcia działań.

Przed wprowadzeniem drugiego rzutu sztab udokładnia dane o nieprzyjacielu, położenia wojsk własnych i sytuacji skażeń na kierunku działania. Realizuje on także przedsięwzięcia na rzecz utrzymania współdziałania na korzyść wprowadzonych wojsk i zapewnienia sprawnego dowodzenia. Wybór kierunku działania drugiego rzutu powinien zmierzać do zapewnienia skuteczności rozstrzygającej uderzenia. Wprowadza się go do walki przez luki lub zza skrzydła

wojsk znajdujących się w styczności z nieprzyjacielem. W czasie podchodzenia do rubieży wprowadzenia do walki pododdziały drugiego rzutu rozwijają się w ugrupowanie bojowe i wykorzystując wyniki uderzeń jądrowych, ognia artylerii, lotnictwa i śmigłowców atakują nieprzyjaciela, rozbijają go i rozwijają natarcie w głąb. Wejście do walki drugiego rzutu należy wspierać ogniem możliwie największej ilości artylerii i lotnictwa. Po wprowadzeniu drugiego rzutu należy bezzwłocznie odtworzyć go lub zorganizować odwód ze składu wojsk wprowadzonych z walki.

5. Pościg

Po przełamaniu obrony nieprzyjaciela i ewentualnym odparciu jego kontrataku powstają warunki do przejścia do pościgu. Nacierające oddziały rozpoczynają pościg bezpośrednio po stwierdzeniu wycofywania się nieprzyjaciela, nie dopuszczając do jego oderwania się, początkowo zwykle w dotychczas zajmowanym ugrupowaniu. W miarę wzrostu tempa działania i ustalenie kierunków wycofania się nieprzyjaciela, wojska mogą przechodzić w ugrupowanie przedbojowe i niekiedy marszowe. W początkowej fazie pułki prowadzą zwykle pościg czołowy, który przechodzi następnie w pościg kombinowany, a niekiedy równoległy, co sprzyja przecięciu dróg odwrotu nieprzyjaciela, uprzedzenia go w uchwyceniu dogodnych rubieży do obrony oraz zniszczeniu. W tym celu ścigające nieprzyjaciela pułki wysyłają awangardy, które pośpiesznie, wykorzystując luki w ugrupowaniu wycofujących się wojsk, dążą do opanowania obiektów i rubieży znajdujących się na przewidywanej drodze odwrotu.

Szczególny wpływ na skuteczność działań pościgowych wywiera rozpoznanie. W okresie bezpośrednio poprzedzającym przejście do pościgu, a także w czasie jego trwania występuje ogromne zapotrzebowanie na wiadomości o nieprzyjacielu ze względu na dużą zmienność

sytuacji na polu walki. Dlatego działalność organów rozpoznawczych wszystkich szczebli dowodzenia jest w pościgu szczególnie intensywna, a sprawny obieg informacji bardzo ważny. Najbardziej wartościowe, bo aktualne dane dostarcza rozpoznanie lotnicze. Wobec braku etatowych środków, dywizja korzysta z danych o nieprzyjacielu otrzymanych ze szczebla armii.

W wyniku zastosowania różnych form pościgu, oddziały ścigające nieprzyjaciela od czoła wspólnie z wojskami wychodzącymi na skrzydła i drogi wycofania dążą do okrążenia go, stworzenia warunków do ostatecznego rozbicia. Jednocześnie dywizja kieruje część sił na prawdopodobne kierunki podejścia odwodów przeciwnika w celu nie dopuszczenia do połączenia się z okrążonymi wojskami. W ten sposób zrealizowany zostaje ostateczny cel pościgu, którym jest okrążenie i rozbicie lub wzięcie do niewoli wycofującego się nieprzyjaciela.

ZAKOŃCZENIE

W wykładzie zarysowane zostały w sposób selektywny tylko ważniejsze problemy przygotowania i prowadzenia natarcia dywizji. Stosunkowo ogólny, problemowy sposób ich przedstawienia powinien sprzyjać bardziej precyzyjnej interpretacji opartej o podręczniki i obowiązujące regulaminy, a także dokładne ustalenia nauczycieli akademickich. Przedstawiony materiał może także służyć za uaktualnioną podstawę do samodzielnego studiowania zagadnień natarcia dywizji. Nie powinien natomiast być traktowany jako wystarczające i pełne źródło wiedzy w zakresie nakreślonym tematem.

Wydrukowano w 5 egz.

Egz.nr 1-5 - Bibl.Nauk.OZS
Wyk. mjr Maj
Druk M.K.
Dnia 1.10.1984 r.
Nr ks masz Pf 74/KTO

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASP WP
Archiwum Biada-Zbiory Specjalnych
Nr ewid. ~~44362~~ 44362